

$\frac{88}{7}$

अथ Krishnaanya

$\frac{88}{7}$

॥ कुष्माय ॥

श्रीरामानन्दन-मयूरपाण्डित-विरचिता ।

ॐ/7

2109

क.
१

मथनप्रिछासियतस्त्वमादतोयशसी ६ कुरुकुरुवरइवपतितेमयिशर
तल्यइवदेवसंसारे करुणांकरुणावरुणालयवरदगुरोमुकुंदकंसारे १०
जानेनाप्यहमहितैःप्रसभंविषयेर्जनैःसधर्मइव क्रीडितुमलंभवत्त
स्वंदीनानांसएवबंधुरसी ११ कामादिभिरहितैर्ममतिरुमैःकोरवेर
पिप्रसभं धर्मस्यवधुरिवहान्यायादिवशीकृतात्वयारक्ष्या १२ कंसा
रातेकीर्तिःकंसारातेजनंनपातुमलं वसुधाधारद्यविभोनसुधाधा
राक्षमावितुरुग्नं १३ यदुपायनंप्रदातुं पृथुकप्रसृतिंतदुपगतीभ
वताअवतासदीनबंधोकारिस्सदामापदंमुदामाशु १४ कविनानवि
नात्रजतिख्यातिंबद्धपियशःप्रभोजितु मुदितमतःकुरुमांकवि
मविगीतकथयथासुखंगतुं १५ पीतांशुकगीतांशुककविनावाप्ति
किनेवरासस्यरसीकाःपिबंतिभवतःकीर्तिं देवाःसुधामिवाज
रुं १६ साधुशुकेनेवपुनर्गीतानियशांसीतेमयूरेण ख्यातिंप्रयां
तुलोकेभोकेबधादराननव्यरसे १७ स्तोतुमनसमकरोःकिलगह्वे

आर्या.

स्पृष्ट्वा ध्रुवं ध्रुवं दरतः तदन्मा मा दरतः कुरु पुरु कुरुणां यनि जनु तो
 त्रिपुणं १६ नुति कृति कृता दस्त्वं सदसि सतां श्रुतमिति श्रुतिज्ञानां
 त्वां तेन तेन मज्जनमंदारं प्रार्थयेन संनं द्विं १७ ननु तेन नुतेरधिकं स
 समन्यद्यदितदिष्टमेवमप्यवितरवरं मय्याश्रितहितरवरं जितजग
 त्स्ववंशेन २० स्तुतास्तत्त्वामयमिह संसारे भोगप्रभोजनो धन्यः याचे यत
 स्त्वमिच्छां पूरयसि सखं वदान्यमूर्धन्यः २१ येनार्थिकामपूर्तिः क्रिय
 ते खलु इति निपातिजातेन समयाकथं नुरमया पूजितमुपहाय्यते पदं
 सेव्यः २२ भवदाश्रितैः सलभ्यस्त्वेतु न जातवपितदाश्रितैर्भगवान् भा
 मादारिससततं न भवान् स्थित इन्द्रमंदिरांतरपि २३ तं जडमविवेकि
 नमगमस्वाधीनं समाश्रयिव्यतिकः त्वां प्रभुमपास्य सर्वगमादिक
 विं कुरुण मखिलकामकरं २४ अंतर्बहिरपि कठिनश्चिंतामणिरुपरु
 एव खलु वेषः कामधुगपि पशुरशुभं भवतोन्येनाथ सर्वमस्माकं २५
 ब्रह्मादयोऽपि देवाः कृष्टे त्वां देवदेवमुपयांति सगदाजगदाधारमा
 ज्यामृतपाणिमिव गुरुं भिषजां २६ यः पुरदाहं चक्रे शक्रेण प्राथितिः

८

२

प्रभुः सपदि सोपिर्वैकं व्यसनात्किल विलसं गत एवरस्थितो भवता २५
 भीतां स्नातुं दातुं वरमभिलषितं समर्थमर्थिभ्यः अनलसमनलसमंख
 लशालभलयेत्तां वंदंतिसत्कवयः २८ गजसंबुजंतुशक्रान्नक्राश्रक्रा
 युधावता भवता दत्तमनुत्काप्यभयं षड्वर्गग्राहपीडितेभ्यो नः २९
 नारायणे त्यजामिल आक्रुष्टपत्यमत्यपत्यमतिः तां प्रापपापनिलयः
 किलयः रातकल्पनिरयवासाहः ३० त्वामहमनिशं कलये कलयेयुद्
 त्तसाध्वसोसित्वं प्रणतेर्यत्ना वगमादवमामित्यानतंदया लुमणे ३१
 एकस्त्वमेव शाश्वत आस्ते सुरवसजनाभयदनत्ये कल्पेखिललो
 कोनां भो भगवामो गी भोगमयतत्ये ३२ नाथ कथं कारंते महिमान
 मगाधमिममहो ब्रूमः ॥ यत्तत्तव विचारे द्याप्यास्ते प्रभुरचंचलभु ३३
 मः ३३ गोप्या कोप्या मस्ते पांसु लयापि प्रसाद ईश्वरतः सत्याप्य
 त्या नतयानमयानमयास्तुच्यते प्यखिलेः ३४ बधोस्युलूखले
 लंगोप्या हंतद्रै सदा म्नायं ॥ दातुं कवयो नवयोगतमपि पश्यं
 निखलसदा म्नायं ३५ अवता संतिभ्यो जगदवतारा देवयेग्रही
 तां स्ते माधुरतः साधुरतः कोपिनतेष्विह तु सुहृता बहवः ३६

संधैरप्युच्चैर्गीयते यशः सदसि ४६ भगवन्नुनं नूनं श्रितसमवनतो न्यदसि आ
 लमपिकर्म ॥ परिपालय न्यदेकलमर्जुनमिव सर्वथा सतामीदृयः ४७ भ
 त्तं न त्तं दिवमपिकपिकेतुं नेतुमीसितां पदवीं ॥ किं किं नरक्षता क
 तमुत किं किं कारितं न चान्ये स्ते ४८ धर्मो यदवददत्तं यदकांडे दर्श
 नं जगाम राविः ॥ यदभजदिषु तत्पुं कुरु गुरुं न्यदत्तं तत्तवैवमतं ४९ र
 धर्मद्विषो नुसरणे नरणे पि धनुर्भृतां गुरोर्विजयः ॥ धर्मस्य तु ध्रुवं
 सोऽशस्त्रस्यापि तितडुपदिष्टमिह ५० यद्यत्कृतं तये श्वरजीवानामाशुत
 समुहृतये ॥ हृतयेऽयानृमूल्या श्रीसख्या शृण्वतां सतां हृतये ५१ यद्वा
 प्यागधिकयाराधिकया धूसक्तेन चाप्यंतः ॥ हृत भवगदं पदं ते ध्यायंति
 विमुक्तिपदमपि न संतः ५२ गोपभृत्कापिविटेः कृत्वापि न दस्युभिः स
 मस्तेयं ॥ हत्वापि घातुं कौस्त्वं जगति गुणस्ते हृतः समस्तेयं ५३ यासां हं या
 सुसंचितमपहृतमेकांततोपि न वनीत ॥ ताभिरबलभिः रपि वदमन
 सि हते देव किं न तव नीतं ५४ राधास्तननिहितदृशंगलदमलस्तन्य
 बिंदुवदने दं ॥ तां ध्यायत्येतः श्रीः साधुसभासाश्रुसालकुसमपि
 ५५ तासधिकदं वमबलापटपटुपाटश्चरं विलक्ष्य यथा ॥ सत्यः प्र

त्यहमारमवृतसंस्थे भजंति मतिमयः ५६ दीपमिव त्वं स्नेहा दु
 ज्जासितरूपसंपदंगोप्यः ॥ अ भज न्य तं गिका इव मरणे भयमपास्य
 रुचिरं चिरचयः ५७ मस्नाशनागसि विभो भीता या विश्वदर्शना
 न्मातुः ॥ स्वास्मिन् दुर्लभपुत्रस्नेहापाया तमेव बहुभीतः ५८ हावत हंत
 पि वं तं त्वाम मृतनिधिं द्रुते निरस्यु भुवि ॥ याता माता बहु मत दुष्प्र
 मुग्धः खलु स्त्रियो जात्वा ५९ दुग्धे मुग्धे किमधिकं बलं वतस्तु
 वचितासीति ॥ ज्ञाया यतु मेव मेव त्वंगोरस भाजने करेः कोपं दं गु
 रुभिरपि गुरुवरेण च भवता ये बोधिताः कृतौ गुरवः ॥ हंत कथं ते प्यं
 धावं धावह मेव ये रेतं कर्म ॥ ६० धन्या मन्या मह इह तारा मासकृता
 सियाभिः स्व ॥ अज्ञपतीनां नौकाः सत्यः सत्यः स्तुतिर्नमहि मासा
 ६१ श्रीकर धृतो जडो पिप्रापय शो जगति न पर्वतः सततं ॥ तदुदि
 नमप्यभवसाधु मतं पुण्य पर्वतः सततं ६२ करुणा मृतघ्नन करुणा
 मृतवत्स्याते जितैव सा वृष्टिः ॥ जडोप्यधः पतंती हेतुः पंकस्य या
 चकं यस्य ६३ गोवर्धन धरतव भुजवीर्या श्रणा विस्मृता मनां स्त्री
 णां ॥ अपि खरशब्दा अब्दाः शंकाः कं पाय ना भवं तनसः ६४ त्रासेन सहो
 तनातः सहृदं सममुत्पुतो गवां पुच्छैः ॥ अवतारितः पुनर्गिरिं द्रमदभरेण

रिं

क
४
पां

द

साकमीश्वरतेर्दृढभूगोलभृदुजंगममनुकुर्वन्लीलयाहृतां होयः ॥३॥
 चैर्वभोभुजस्तेलुत्रस्यमहेंद्रनीलदंडवद्वपुषाकांत्योमघास्तवक
 रकोशायःसीतप्रभया॥तडितोपिवाससारवकुपीताभीताभुजाधुवं
 वाताः६८पर्वतधरेणभवतावज्रधरोलीलयाद्रिभिर्दिजितः॥३॥आस्ताजि
 रिरपिहरिरपिजेतुमलंतृणेनकारुमपि॥६९गोत्रारेवज्रभृताःकु
 धादिरिरेकलोप्यपक्षोपि॥प्राप्नोत्ययंनभंगंससुरूपभुजाश्रितोम
 कोविजयी७०अमितापराधशमनंनमनंतवपादयोःसरुद्धिहि
 तं॥किंद्रागिंद्रांरिर्कर्तुंभयातो न्यदुतंतीर्थं७१आगरुसु
 नमस्तुद्राक्कुरुषेत्संक्षमांतमामकरुणः॥अपराधिनांनचेलिकं क
 वचंतवचंडकालभीतिजुषां७२त्रातो नकस्तृणादिर्जीवस्तेस्वप
 दरेणुनादरतः॥कश्चरेःचैसंसारात्मशकादिर्मधुरवेणुनादरतः७३
 यश्चुंबितस्त्वयानिशामीश्वरपरमादृतेनवंशस्त्वं॥मन्येरमाधराह
 रमिहमाधुर्यंसदानवंशस्तं७४॥जगतासममनुभूतंमाधुर्यंचुंब
 तातयायस्य॥सवरंश्रियोधरादितीवदताकविनाश्रियःकिमपिर
 धं७५कास्तास्त्रियोननीतावंशेनस्थाणुभावममुनायाःअन्या
 सांवकैवकथासुकविशुकस्तंभमाह्यमुनायाः७६एणोनके

आ
न

इहगोकुलदत्तं ते शिशो वोप्यसवः कुमारिकाश्रुतयः गोपागुरुवः
 परमेश्वरकिंबहुनारयः प्रियातिथयः ३७ साधुरमवतारमिमं स
 न्येखितकामकल्पतरुमेव वस्तुसकलमेकरसीकतं द्रुतमस्ति
 जगति नरुमेव ३८ भुक्तं सहपशुपतिभिरुक्तं कर्मैतं वगोपवा
 मदशां मुक्तं चाश्रुवियोगेयुक्तं भगवत्सदः किमात्मरते ३९ भक्तानां
 पुरतस्त्वां नर्तयतीत्यं स्वभक्तवत्सलता नव्यां एतो भवानिबद्धो
 पिकुटुंबी क्वचित्कुटुंबेस्वे ४० पार्थसहायस्य न ते का वा ४१ कुरीतिः
 दुर्विरीतिरिव द्रुतसंसृतं भजतो ब्रजतो नृतेन चापि पथा ४२
 सत्कंसपत्नमथने भक्तं भजता किरीटिनं पार्थ ४३ व्यक्तं निजमहि
 तसंयुक्तं स्वीकृत्य साधुसारथ्यं ४४ सोद्वाप्याया समरं समरं गता सु
 संशयं प्राप्य ॥ लुब्धेने वस्वार्थः पार्थः परिरक्षितस्त्वया व्यसने ४५
 भंगेश्रीकांतनवेशांतनवे प्रकुपिते प्रतिज्ञायाः ॥ प्राप्तस्त्वयानकं
 पक्षपं कजनेन हृदि यथा सरव्युः ४६ उपनिषदं सर्वस्य मूर्तः श्रेयः
 श्रियः सतांतं वपुरा पगे यसमरेनादितमिषु विद्यते न ते मित्रं ४७
 व श्रितमवतस्तं भीष्मा इथ चक्रभृतः क्षतप्रतिज्ञस्य ॥ अद्यापि सस

भुवादनमपहतमीशसत्यपतिनापि॥तेषांतदनूनाधिमात्मधनंतेर्षि
 तंसदीड्येन६६सचसंस्कृतहविषोपिप्रापितमुच्चैःपदंलयायवसं॥भ
 वसंतरणेशुरहंततत्तणेचपितदानेतेष्वसं८६हाहंतसंतमंतर्भावय
 तानुग्रहंनभवतः॥ममतदपात्रस्यमनःकिंतांचितांब्रवीमियांयातं९०
 वसीभूतंब्रह्मब्रह्मप्रमुखैर्महात्मभिश्चियं॥त्वागोगोपीगोपाःपुपुषुः
 प्रम्णातनोच्चरोमांच१२स्वर्गादुरुसत्यपदंसत्यपदादुरुपदंचवेकुंठं॥वे
 कुंठादपिगुरुतममवनोदंदावनंवनंमन्य१२यःपूर्वेनकचिदपिकस्मै१
 चिदपिप्रदर्शिताःप्रभुणा॥अत्रैवपितपटताअटतानटतात्वसाकु
 लाःसकलाः१३यौकमलावक्षर्यपिवक्षोजस्पृशभूरिरक्ततलो॥तो
 तवदंदावनभुविचक्रमणंचक्रतुश्चिरंचरणौ१४दंदावनेनुभूतंगो
 पैर्गोपीभिरपिचयद्गोभिः॥तंनंदनेपितसुरनीनंदवनेपिपंडितैःश
 र्म१५चरणसरोजरजोभिर्देवसरिकतिपयैःपुराप्राप्तैः॥महिमान
 मियंतमितादंदावनभुःकिमंकितापदकैः१६तृणगुल्मव्रतमिदु
 मदपदोवदावनेत्रधूलिरपि॥सर्वेतीर्थज्ञाताधिकमीश्वरतीर्थीप्ति
 णाकृतंभवतः१७भोक्तमोलोकतमोवाह्यंहर्तुंक्षमोन्यआदि

त्यात् ॥ तेजस्विलो कपादादांतरमपिलो कबंधुतस्वत्तः ९६ कुं भभु
वांभो धिरिवस्वेननिरुपमेनतेजसा यशसा ॥ गोरिभुवाभवताद्रा
गप्ययमप्ययमलंभवोनीतः ९७ गोपोपिपंडितानां सर्वेषां संमताः स
दानंदः ॥ यत्तैरलब्धगंधसत्त्वमपि तदंकंगतः सदानंदः ९०० जगति यशो
दानंदो धन्यो शिशुना त्वया जगद्गुणा ॥ उक्ता चाश्लिष्य गले यो शत
कृतस्तदां बततेति १ वक्षेरलमन्ये नो मैत्री भवतैव गोपशिशुनास्तां ॥
वक्षसस्वायां माप्तास्त्यक्तो मुदमाभ्वपीहपि श्रुनास्तां ॥ २ ॥ यममृतमुचो
वरं निजकिसलयतो मंस्तदेव विटपीतं ॥ किंघोषयोषिदधरंधन्यं ब्र
मानदेव विटपीतं ३ द्राग्रवाति धीः श्रुते ते यशसि यथानस्तथानवेदां
ते ॥ लब्धरतिः स्वपिति भुवि न पत्यं केप्यन्यथानवेदां ते ४ त्वां सगुणं
ब्रह्मवयं निर्गुणमपि नाथ संश्रिता कवयः ॥ रुचि वैचित्र्या देके लंकं नि
मिव हेमकेवलमिवान्ये ५ केवल्युपदमाद्याये भक्ता ये च विदिषस्तवतां
तेन श्रिता वयं तां ब्रह्मा भगवन्द्वाभोनमो भवते ६ सकलं स्ववयः कव
यस्तव यत्र वयस्य ममृतकरमहसः ॥ सुयशः काले देवो व्यवहारं
नयंति तन्नैव ७ सरसि सरोजमिव त्वयि हृदयमिंदनः स जीवने वस
तु ॥ तन्न श्रीरिव भक्तिध्वात्रापि परंतु सेवमात्रचला दगीत्या भृगु इ

वलंतववेणोरवमोहितोभुजंगोपी॥ हिंस्रोपिदेवबहुनाकिंस्त्रोत्तश्चारि
जंतुर्निकरोपि७७द्युसंशंसमोहितारवमधुपाययथोचवेणुनासत्यः॥
पिदधेश्रुतिशयाभ्यांयासांमुखमीक्ष्यमंक्षुनाससः७८वंशोराकाजा
नेरंशोरपितापनाशकोमधुरःकोप्योद्यएषदूरंगोप्योवहतारसेह
तायेन७९अगजंगदंतबहिरस्तसमुत्तवयशोमृतंपीत्वा॥इतिभ
गवत्यपराधंविधिनाखलुवत्सवत्सपान्हरता८०तदनुभवोक्ते
ब्रूमोवयमदुतमेवहंतमोहस्तं॥निन्येवशमारुष्यद्युमणिमिवनि
जंग्रहंतमोहस्तं८१पित्रागवारसास्तेतवपुत्रेणतुसपालकावसाः॥
त्यच्चरितेनतुसकलागोपागोप्योवयंसकराश्चहताः८२सकथंनिधेः
कविभिःसंस्तुतापयितुंपदेप्रशस्तेनः॥योमृतसागरकेनस्तेनमहित
तान्ननेतयशस्तेन॥८३कदाचिददित्यासंदुर्लभमतुल्योवृत्तेश्री
र्जेः॥प्राप्तागोप्योगावस्तुद्व्यश्रुतंश्रियोजगन्मातुः८४॥यद्गोप्यगावस्त्वा
मापुरपत्यत्वमीश्वरजगतः॥नगतःकिमहोक्तंविध्यपराधोपिवाकिनानगतः
८५॥अंगीकृतायदातिगोपीनांजगदुरोसतता॥मूर्तीर्निकेवलंतवजातासक्ती
तिरिपिजगत्कृतता८६विधिपशुपशुपरमदृशागोपकरायत्तबंधमोक्षेण॥
वसायितेनभगवंदाभ्यापितकंधरेणतृणमशितं८७येषांयस्वतनु

१५५०

इमान्य धिक्मग्ना निपदा निवहताव ध्वं॥ गो दश०
यः पश्यत रुक्मस्य भाराकाता निका मिनः॥
अत्रावरो पित्ताकाता पुष्प हेतोर्महात्मना॥
अत्र प्रसूना वचयः प्रियार्थ प्रियसा कृतः॥ प्र
पदाक्रमणे एते पश्यता सकल पदे॥ ३२॥ के
श प्रसाध नं न वन्न का मिन्याः कामिना हतं॥
तानि चूडयन्ता काता मुपविष्ट मेह ध्रुवं॥ ३३॥
रे मेतया चात्मरतः आत्मारामोऽप्यखंडितः॥
कामिनां दर्शनं नृदेव्यं स्त्रीणां च वदुरात्मता॥ ३४॥

१६

य

१६

रिरीश्वरः॥ यन्नो विहाय गोविंदः प्रीतो या
मनया इहः॥ धन्या अहो अमी आत्मयोगो
विंदोऽयं ज्वरेणावः॥ यान् ब्रह्मज्ञो रमादे
वीदधुर्मूर्ध्नि घनतये॥ २०॥ तस्या अमृनि
नः क्षोभं कुर्वत्युच्चैः पदानि यत्॥ ये कापदे
त्यगापीनारहो भुक्ते च्युता धरं॥ ३०॥ नल
स्थेते पदान्यन्नतरस्यानू नंतृणां कुरः॥ विद्यु
सुजातोऽत्रि नलामुनि न्ये प्रयसी॥ त्रियः॥ ३१